

Den eksistensielle dimensjon

Kysthospitalet

16.August 2012

TK Lang

Får ikke orden på livet vårt før det settes inn
i en fortelling

Håpet ligger i at det er en god fortelling....

Hva er angst?

Aldri er vi *dette* vi erkjenner
men vi veier all erkjennelse
med tyngden av vårt liv; Hva veier

du mot døden og en svarløs himmel
mørket som langsomt blir
skåret inn i oss av stjernene

plutselig er du – ikke en gjest
hos deg selv, men tilstede
i ditt liv; alene med en himmel

Stjernene; kanskje splinter av
et speil som gud knuste
med sitt ansikts lys, så du kan se

Din veldige ensomhet i mørket
At du selv må finne ham
I tomheten. Eller med ditt liv

Mehren 2004, *Alene med en himmel*

Meheren tegner et bilde ”der mennesket står ensomt og kjenner tomheten i et univers som ikke gir noe svar. I samme angsfylte øyeblikk er han eller hun ikke lenger gjest hos seg selv, men ’tilstede i sitt liv’. I tomheten eller intetheten eller i angsten nærmer du deg Gud eller væren. Diktet bringer bud om den eksistensielle virkelighet. Og det er nettopp denne virkeligheten som gir angst. ”

AL Løvlie Schibbye, Livsbevissthet, 2007 s 113 f.

Det begynner alltid lenge før...

Fenomener som ”gå på jobb”; ”være sykemeldt”; ”hente posten”; ”prate med gutten min”; ”går i behandling”; ”er brystkreftoperert” osv... henger sammen hver for seg som identifiserbare episoder, men de trenger ikke ha noen klar og bestemt mening. De utgjør rett og slett hverdagslivets gang. Disse fenomenene har epistemisk status som ”protonarrativisk”. Dvs. de er temaer som enda ikke har smeltet sammen til noen spesielle erfaringsmessige komposisjoner.

Først når de innarbeides som tråder i en av mange mulige fortellinger (jfr.”livsveven”) får de en bestemt betydning.

Håpet ligger i at det er en god fortelling

Ricoeur: ”Forklaringer må ... bli vevet inn
i det narrative materialet.”

Hermeneutics and the human sciences. 1981 s 278 (cf.”protonarrativer”)

”..narratives of the self are not fundamentally possessions of the individual but possessions of relationships –product of social interchange. In effect, to be a self with a past and potential future is not to be an independent agent, unique and autonomous, but to be imersed in interdependency.”

Relation & Relationships 1994, 186

Oversatt:

”Fortellingene våre om oss selv er ikke grunnleggende våre egne, men eies av felleskapene vi inngår i – de er m.a.o. Produkter av sosial utveksling. Følgelig, er å være et selv med en fortid og potensiell fremtid ikke å være en uavhengig handlende, unik og autonom, men å være innvevd i gjensidig avhengighet.”

Mikhail Bakhtin (1895-1975)

”Å forfatte meg selv medfører kampen om min forfatter stemme. I de fleste følelsesmessig ladede situasjoner, kan denne kampen få dyptgripende følger. Det kan ofte være en sammensatt blanding av stemmer ettersom en tillegger opplevelsen mening...

En fintfølende forhandling mellom disse stemmene er sannsynlig mens jeg vurderer hva hver av dem sier opp imot hvordan jeg allerede forstår meg selv.”

Philip Lewin. ”The Ethical Self in the Play of Affect and Voice.
http://www.focusing.org/apm_papers/lewin.html

Hans Skjervheim (1926-1999)

”Sidan tilværet for mennesket vesentleg er eit spørsmål, så gjer mennesket seg til det det vert ved å svara på dette spørsmålet. Det definerer seg sjølv. Denne stadig framskridande prosessen, der mennesket definerer seg sjølv og omdefinerer seg sjølv, er saga. Mennesket er like mykje ein historisk idé som ei biologisk art.”

Oppleving og eksistens” i Mennesket, 2002 s. 43f.

Wittgenstein (1889-1851)

”Filosofien er en kamp mot forhekselsen av vår forstand ved hjelp av midlene i språket vårt. ...Et *bilde* holdt oss fanget. Og vi slapp ikke ut av det, for det lå i språket vårt, og det virket som språket bare gjentok det for oss ubønnhørlig.”

Filosofiske undersøkelser, 1953. §§ 109 & 115

Mikhail Bakhtin (1895-1975)

Og så langt selv-forståelse er et prosjekt, et arbeid som pågår, og ikke en endelig og avgrenset prestasjon, kan pågående tolknings-aktivitet føre til revisjoner av den. Jeg kan la andre stemmer komme til, andre meninger enn de jeg vanligvis bekrefter.

Philip Lewin http://www.focusing.org/apm_papers/lewin.html

Hans Skjervheim (1926-1999)

”Gjennom opplevingar er vi opne for ei verd. Vi kan lata oss forplikta av det vi møter der, av sanninga og av andre menneske. I den grad ein tolkar det om til berre opplevingar så kjem ein ikkje lenger ut over seg sjølv, ein vert hangande fast i sitt eige subjektive nett. Dette er nettopp ein konsekvens av det naturalistiske menneskesynet.” (cf. Buber’s ”reflexion” = Du-fjernhet)

”Deltakar og tilskodar” i Mennesket 2002 s. 45

Mikhail Bakhtin (1895-1975)

- Å velge et språk er både et epistemisk øyeblikk (tillegger betydning) og et etisk øyeblikk (reflekterer over det jeg gjør).
- Idet en formulerer sine handlinger, blir en stående ansvarlig for det en har gjort.

Ulike språk:

- Naturvitenskaplig som konstruerer ulike områder av et vitenskaplig univers av naturlover, strukturer og programmer f.eks. medisin, fysikk, kjemi

Juridisk univers skapt med lover og regler for vår adferd

Økonomisk univers der "Markedet" og "markedskreftene" får nærmest religiøse undertoner

Mytisk-poetisk og religiøst språk som åpner for en betydning hinsides den daglige materielle verdens betydninger bokstavlig mening, men det er det vi tyder våre liv med

Bakhtin

- Beskriver den indre dialogen mellom de stemmene (polyfoni) som har tatt bolig i oss og hevder kontekstens forrang før teksten. Visse stemmer får mer kreditt enn andre.
- Å komme med en ytring betyr at en tar i bruk ord som er halvparten noen andres. Det blir ens eget først når en flytter inn i dem med ens egen intensjon (heteroglossia).
- Ordet *heteroglossia* henviser til utenomspråklige kvaliteter ved et språk, men felles for alle språk. Disse inkluderer kvaliteter som perspektiv, evaluering og ideologisk posisjonering.

Så hva sier du

På samme måten som jeg *har* en kropp, *har* jeg en livshistorie.

Og på samme måten jeg *er* min kropp, *er* jeg min livshistorie

Vi gjør livene våre om til historier, og historiene vi forteller om våre liv, blir livene våre.

Vi snakker ting sant

Å samtale er å skape!

Som åndsvesen, som person, skapes og opprettholdes vår opplevde virkelighet gjennom en kontinuerlig meningsgivende prosess

Alt som *har* skjedd, alt som *skjer* og alt som *kan komme til å skje*, gis mening gjennom den *indre* dialogen jeg fører i meg selv, og gjennom den *ytre* dialogen jeg fører med deg og andre.

Når jeg ikke lenger klarer å gi mening til det som skjer meg, eller ikke lenger klarer å holde fast ved hva som er viktig for meg, ja da er selve min eksistens truet

Søren Kierkegaard (1813-1855)

”Mennesket er Aand. Men hvad er Aand?

Aand er Selvet.

Men hvad er Selvet?

Selvet er ett Forhold,

der forholder sig til sig selv,

eller er det i Forholdet, at Forholdet forholder sig til sig selv.

Hans Skjervheim (1926-1999)

”Mennesket er med andre ord ikkje det det er, og dessutan har som ein tilleggseigenskap som er relativt uvesentlig, at det òg kan forhalda seg til det det er; men mennesket er nettopp det forholdet at det forhold seg til seg sjølv.”

Anne-Lise Løvlie Schibbye (UiO)

”Selvrefleksjonen er menneskets adelsmerke. Den skiller oss fra dyr. ... Vi kan kanskje si at for virkelig å bli et menneske, må vi ta refleksjonsevnen i bruk. Gjennom den kan jeg bli kjent med meg selv, og eventuelt forandre meg.”

”Selvrefleksjonen gir oss ansvaret for hvorledes vi skaper den personen vi blir, for våre avgjørelser, handlinger og etiske valg.”

”Uten å åpne seg for eksistensens stemmer, lytte til dem og ta dem på alvor, blir det vanskelig å leve et autentisk og meningsfylt liv. dette er en dyp fordring som nødvendigvis innebærer nærhet til det skremmende og foruroligende. Det blir fristende å flykte inn i det konkrete, det hverdagslige og vanlige. Det er lettere å overta ytre definisjoner av hvem jeg er, forklare eller bortforklare eksistensens stemmer og spille mine roller som bestemt av omgivelsene.””

Det er den draumen

Det er den draumen me ber på
at noko vedunderleg skal skje,
at det må skje –
at tidi skal opna seg
at hjarta skal opna seg
at dører skal opna seg
at berget skal opna seg
at kjeldor skal springa –
at draumen skal opna seg,
at me ein morgon skal glida inn
på ein våg me ikkje visste um

Olav H Hauge